

Manevri nemškega vojaštva alarmirali evropske države

Pariz in London vidita nevarnost obmejnih incidentov, ki lahko povzročijo krvavi konflikt. Anglija pozorno zasleduje napore svoje komisije, ki posreduje v sporu med Čehi in sudetskimi Nemci. Zasedanje češkega vojnega sveta

London, 15. avg. — Splošni manevri nemške oborožene sile, ki bodo dosegli višek prihodnjega meseca, vzemirajo evropske države, zlasti Anglijo, Francijo in Italijo. Nemčija je porabila milijon rezervistov pod poveljem vojske, ki se bo vrnila v bližini francoske in češke meje.

V diplomatičnih krogih ni nobene dvoma o kritični situaciji. Evropa se ne bo oddahnila, dokler ne bodo manevri nemške oborožene sile zaključeni. Nihče ne taji možnosti novih obmejnih incidentov, ki lahko potisnejo Evropo v vojno.

V Londonu posvečajo posebno pozornost proglasu čeških vojaških častnikov, v katerem so našli izjavo, "da so proti vsakemu napadu v pogajanjih, ki se vršijo med reprezentanti češkoslovaške vojske in sudetskimi Nemci." Dopolnilo angleške časopisne agencije Reuter v Pragi poroča, da so častniki, ki so podpisali proglas in s tem poostriili napetost med Nemčijo in Češkoslovaško, prišli pred sodišče. Proglas med drugim pravi, da "za to namo (integralnost Češkoslovaške) lahko žrtvujemo življenje, vendar nikdar se ne bomo umaknili za palec."

Angleška diplomacija skrbno sledi naporem neuradne komisije, ki je prišla v Prago, da posreduje v sporu med češko vlado in sudetskimi Nemci, ki zahtevajo avtonomijo. Načelnik komisije je vikont Runciman. Ako komisija ne bo uspela, se bo morala Anglija odločiti, ali bo podprala Francijo, ki bo morala v zameno sklenjene pogodbe prirediti na pomoč Češkoslovaški v slučaju nacistične invazije. Da Nemčija ne bo odnehala v svoji kampanji proti Češkoslovaški, potrjuje izjava nemškega letalskega ministra, ki jo je dal v razgovoru s poročevalci zunanjih listov. "Nemčija je zdaj napravila, ki šteje 75,000,000 prebivalcev," je dejal minister. "To število bo kmalu naraslo na 100,000,000."

To izjavo smatrajo opozovalno situacijo za dokaz, da je Berlin uverjen, da se bodo sudetski Nemci kmalu priključili Veliki Nemčiji. Nadaljnji dokaz je Hitlerjeva deklaracija, v kateri je zagotovil protekcijo sudetskimi Nemcem.

Praga, 15. avg. — Češko časopisje ne piše dosti o manevrih nemške armade, ker noče razkrivati prebivalstva, toda za kulturni skrbno opazuje mobilizacijo nemške armade v mirnem času in aktivnosti nemške vojske. Splošni svet narodne obrambe bo imel jutri važno sejo, na kateri bo med drugim razpravljalo o obrambi v slučaju nacistične invazije.

Frey se laže, pravi Murray

Pittsburgh, Pa., 15. avg. — Phillip Murray, načelnik organizacijskega odbora jeklarke unije, je zanikal trditve Johna P. Freya, da je John Brophy, direktor odbora za industrijsko organizacijo, komunist. Frey, predsednik departmanta kovinarskih unij ADF, je to trdil pred kongresnim odsekom, ki v nedeljo preiskava neameriških aktivnosti. Murray je dejal, da so vse druge Freyjeve trditve velike laži. "Brophy je goreč katolik in njegov sin študira za duhovnika," je dejal Murray.

Nemčija proslavlja letalski triumf

Letalci sprejeti z velikimi častmi v Berlinu

Berlin, 15. avg. — Nemčija je pozdravila letalce, ki so dvakrat preleteli Atlantik — iz Berlina v New York in nazaj — v neprestanem poletu, ko so pristali na letališču v Berlinu. Diktator Hitler je poslal telegram stotniku Alfredu Henku, in članom njegove posadke, v katerem jim je čestital na uspehu, ki so ga dosegli.

Maršal Hermann Wilhelm Goering, letalski minister, je obljubil, da jim bo oskrbel še boljše letalo za nadaljnje polete.

Množica več tisoč oseb je pozdravila Henka in tri člane njegove posadke, ko so pristali na berlinskem letališču. V obratnem poletu iz New Yorka v Berlin so preleteli razdaljo 4100 milj v 19 urah in 55 minutah. Povprečna brzina je bila 207 milj na uro.

Med množico, ki je pozdravila letalce, sta bila tudi ameriški poslanik Hugh B. Wilson, in major Truman Smith, vojaški ataše. Naciji pravijo, da bo ta letalski triumf uveril Francijo in Anglijo o sposobnosti in izurjenosti nemških letalcev.

Nemško veletalato se razbilo

Devet ljudi izgubilo življenje

Rio de Janeiro, Brazilija, 15. avg. — Nemško veletalato Anhanganga je treščilo danes v morje v zalivu Guanabara in se razbilo. Štirje člani posadke in pet potnikov, med temi ena ženska, so se ubili.

Letalo se je dvignilo v zrak nekaj minut pred nesrečo. V višini 1500 čevljev je pilot izgubil kontrolo in letalo je treščilo v zaliv v bližini otoka Governador.

Vodja slovaških klerikalcev bolan

Praga, 15. avg. — Duhovnik Andreas Hlinka, vodja slovaške klerikalne stranke, ki zahteva avtonomijo, je nevarno zbolel. Hlinka je star 73 let in njegovi pristajši molijo za njegovo zdravlje.

Rumunija razdeljena na deset provinc

Bukarešta, 15. avg. — Kralj Karol je podpisal zakon, ki določa razdelitev Rumunije na deset provinc. Te bodo nadomestile distriktne politične enote. Kralj je zaprisegel deset mož, katere je prej imenoval za glavarje teh provinc.

Trije Cikažani ranjeni v vojni v Španiji

Pariz, 15. avg. — Med sedemnajstimi Američani, ki so bili ranjeni v španski vojni, ko so se bojevali kot prostovoljci v lojalistični armadi in ki so včeraj dospeli v Pariz, so tudi trije Cikažani: Louis Zlotnick, Robert Sullivan in Alex McMee.

Domače vesti

Nov grob na zapadu

Denver, Colo. — Tu je tumrla Jennie Lunka, vdova, stara 58 let in doma iz Velikih Poljan. Zapušča štiri sinove.

Minnesotske vesti

Chisholm, Minn. — Mr. John Jenko iz Milwaukeeja, Wis., je s svojo ženo vred obiskal svojo sestro Mano in prijatelje ter znanca v Chisholmu. Obiskala sta prijatelje in znanca tudi v Gilbertu in na Elyju. Oba sta člana SNPJ.

Noy grob v Sheboyganu

Sheboygan, Wis. — Dne 7. avgusta je tu umrl Jos. Versaj, star 59 let in doma od Trebeljna na Dolenjskem, po domače Gašparčev Jože. V Ameriki je živel od leta 1904 in tu zapušča četrta, sina in štiri hčere, v stari domovini pa brata in sestro.

Obiski v Penni

Nanticoke, Pa. — Franka Pipana, tajnika društva 447 S. N. P. J., je pred kratkim obiskala njegova sestra Tončka iz Elkharta, Ind. Oba živita že 37 let v Ameriki, ampak zdaj sta se prvič videla v tem času, kar je redek slučaj.

Samomor umobolne žene

Nanticoke, Pa. — Louis Pleščenar, blagajnik društva 447 S. N. P. J., je zadnje dni izgubil svojo ženo. Nekako pred mesecem dni se ji je omračil um in 11. avgusta so jo potegnili iz tukajšnjega majhnega nabiralnika vode, v katerega je skočila prejšnji dan.

Slavni nemški letalec v armadi WPA

Asbury Park, N. J., 15. avg. — Pred dvajsetimi leti je bil Jacob von Wiegand junak Nemčije. Dobil je visoko odlikovanje, ker je v bitkah z letalci zavezniških držav v svetovni vojni sestrelil dvajset letal. Danes je član armade WPA in koplje jarke; njegova plača je \$57 na mesec. V Združene države je prišel l. 1919 in pred desetimi leti je postal ameriški državljan. Pri relifnem delu je uposlen že tri mesece.

Fašisti ob meji bogate province

Lojalisti uničili osemnajst bojnih letal

Hendaye, Francija, 15. avg. — Fašistične kolone so prodrle do meje province Ciudad Real, kjer je bogato polje živega srebra. Ta provinca, ki je trdnjava vladne armade od začetka civilne vojne, je v južozapadni Španiji.

Cilj fašistične ofenzive je okupacija Almadena, kjer je središče rudnikov. Čete pod poveljstvom generala Gonzala de Llana so po zasedbi Cabeza del Bueya pričele prodirati proti Almadeni. Druge fašistične kolone se bližajo temu mestu s severozapadne strani, preko province Badajoz.

Poročila iz fašističnih virov javljajo umik civilnih prebivalcev iz glavnega mesta province Ciudad Real.

Španska vlada je priznala umik svojih čet, dostavljal pa, da so pričele graditi novo obrambno črto v hribih med mestoma Almaden in Castuera.

Kongresni odsek odložil preiskavo

Obnovljena bo po volitvah

Knoxville, Tenn., 15. avg. — Demokrata večina kongresnega odseka je odročila preiskavo razlike cen elektriki, ki jih računajo privatne elektrarske družbe in ustanova Tennessee Valley Authority. Obnovljena bo po novembrskih volitvah.

Dr. Arthur E. Morgan, bivši načelnik TVA, je dejal, da merilo, ki se ga poslužuje TVA, ni pošteno. Slednja objavlja zavajalna poročila o stroških produkcije električne sile.

PROTEST PROTI ARETACIJI JAPONSKEGA ČASTNIKA

Konflikt med Rusi in Japonci odvrnjen

KITAJCI ZASEDLI LETALSKO BAZO

Sanghaj, 15. avg. — Japonske militaristične avtoritete so vložile protest proti aretaciji majorja pri upravi mednarodne naselbine v Sanghaju. Policija ga je prišla na obtožbo podžigovanja izgrediv, ki so izbruhnili v Sanghaju ob obletnici izbruha sovražnosti med Kitajci in Japonci v Sanghaju in okolici. Japonci trdijo, da je bila aretacija nelegalna.

Policija in obrambne čete so uveljavile izredne ukrepe, da ustavijo teroristični val v Sanghaju, v katerem je bilo več ljudi ubitih in ranjenih.

Sanghaj se je včeraj spomnil tudi obletnice japonskega letalskega nalva. Na 14. avgusta preteklega leta so Japonci napadli z bombami tudi mednarodno naselbino v Sanghaju in ubili ter ranili več tisoč oseb.

Moskva, 15. avg. — Vest sovjetske časopisne agencije Tass se glasi, da je bil nov konflikt med Rusi in Japonci na spornem ozemlju v bližini Čangku-fenga v zadnjem momentu odvrnjen. Vest pravi, da so japonske čete zasedle vznožje na desni strani strateškega hriba pri Čangufengu in se približale sovjetski patrulji ob abirski meji. Maksim Litvinov je potem opozoril japonskega poslanika Sigemitsa o kršenju premirja, ki je stopilo v veljavo 11. avgusta. Na apel poslanika je tokijska vlada odredila umik japonskih čet in tako odvrnila konflikt.

Sanghaj, 15. avg. — Kitajske guverilske čete so zadnjo soboto okupirale japonsko letalsko bazo v Hungaju, pet milj zapadno od Sanghaja. Tam so potem razobesile kitajsko zastavo. Naval je bil uprizorjen ponoči, naslednji dan, ko je japonska straža dobila ojačanje, pa so se Kitajci umaknili.

Jugoslavija jači svojo mornarico

Potreba zaščite pristaniških mest

Pariz, 15. avg. — Stara evropska politična fraza o "potrebi prostora na solncu" izraža zdaj tudi ambicije Jugoslavije, ki se očituje tudi v francoskem tisku, da potrebuje močno mornarico.

Argument je, da mora imeti Jugoslavija močno mornarico za zaščito svojih pristanišč ob Jadranskem morju, kakor tudi pomorske trgovine. Argument bazira na statistiki, ki jo je nedavno objavila beogradska vlada. Poročilo izraža med drugim začudenje, ker reporterji zunanjih listov le redkokdaj omenjajo dejstvo, da je obrežje Jugoslavije dolgo čez 900 milj.

Reporterji ignorirajo jugoslovska pristanišča in trgovsko mornarico, ki ima zveze z vsem svetom. Jadransko morje je naravni trgovinski izhod ne samo Italije, ob katero meji, temveč tudi Nemčije preko Avstrije, Češkoslovaške in Ogrske. Železniška proga iz Krakova, Poljska, do Trsta, je najkrajša pot iz te države do Sredozemskega morja.

Stališče jugoslovske vlade je, da mora dobiti posebne pravice in privilegije — pravico zaodstne obrambe svojega obrežja. Ona mora ojačati svojo bojno mornarico, je argument. Zaščiti se mora v prvi vrsti pred Italijo, dasi tega ne omenja v svojih apelih, ki so zdaj dobili odmev v francoskem časopisju.

Arabci napadli židovsko naselbino

Sedem Arabcev ubitih v bitki z Angleži

Jeruzalem, 15. avg. — Grupa arabskih teroristov je včeraj invadirala židovski distrikt v Šimronu, a je bila po kratki bitki razpršena. Druga skupina teroristov je navallila na židovsko kolonijo v Kfar Jabetu in pričela požigati hiše. Uničila je tudi neki oranžni nasad in akadišče.

Jeruzalem, 15. avg. — Angleške vojaške čete so včeraj napadle Arabce v bližini Umakfahuma, kjer je bilo preteklo leto pozorišče velikih izgrediv med židi in Arabci. Sedem Arabcev je bilo ubitih in več ranjenih v bitki z angleškimi vojaštvom.

Variava, Poljska, 15. avg. — Rabinec Solomon Goldman iz Chicaga, predsednik Ameriške zionistične organizacije, je včeraj odpotoval iz Varšave proti Palestini. Goldman se je udeležil konference, na kateri so predstavniki židovskih grup razpravljali o načrtih izseljevanja poljskih židov v Palestino.

Delavski department hoče preprečiti deportacijo Bridgesa

Washington, D. C., 15. avg. — Edward Sullivan, član kongresnega odseka, ki preiskuje neameriške aktivnosti, je objavil poročilo, v katerem pravi, da skuša predstavnik židovskih grup razpravljati o načrtih izseljevanja poljskih židov v Palestino.

ORGANIZACIJE PODPRLE DELAVSKO STRANKO

Komunisti bi radi pognali delavsko ligo proti stranki

ZARITSKY POHVALLIL GIBANJE

Chicago. — Illinoiska delavska stranka je prejela za svojo volilno kampanjo \$500 od mednarodne slavninarske unije in od krojaške unije ILGW. Stranka bo skušala zbrati v kampanjski fond \$5000 od pridruženih unij in drugih organizacij ter od posameznikov. V ta namen je izdala lične kuponke knjižice za razne vsote — od 10c do enega dolarja.

Stranka je sedaj v kampanji za zbiranje podpisov na nominacijsko peticijo. Dobiti mora najmanj 25,000 veljavnih podpisov, skušala pa jih bo dobiti več — 20,000 v okraju Cook in 15,000 izven Chicaga. Peticije morajo biti v uradu stranka (180 W. Washington st., Chicago) do 10. septembra.

Na zadnji seji je eksekutiva razpravljala tudi o odnošjih med delavsko stranko in delavsko nestrankarsko ligo. Komunisti skušajo ligo pognati proti stranki, katero so že začeli odprto napadati v svojem Midwest Daily Recordu. Njih orožje je očividno tudi čikaški direktor lige. Eksekutiva delavske stranke je zavzela stališče, da ne želi nobenega boja med tema dvema skupinama, pač pa čim več harmonije in sodelovanja. Svoje stališče je sporočila predsedniku državne delavske nestrankarske lige Edmondsonu in ga tudi vprašala, naj navede stališče lige napram stranki.

In med tem, ko si komunisti z vsem svojim aparatom prizadevajo, da odvrnejo delavstvo od illinoiske delavske stranke in ga poženjo k demokratom, je pa Max Zaritsky, predsednik mednarodne slavninarske unije, rekel, da se mu od vseh delavskih strank najbolj dopade illinoiska, ker je po sestavi in ideologiji 100% delavska. Kontrolira jo članstvo in ne kakšna birokracija; tudi ne mara nič slišati o kakšnem barantanju s politiki starih kapitalističnih strank. Zaritsky je rekel, da bo letos podpiral le illinoisko delavsko stranko, ker zasleduje pravo delavsko neodvisno politično akcijo. Napram ameriški (newyorški) delavski stranki je jako kritičen, ker faktira na levo in desno z demokrati in republikanci.

Srbske ciganske neveste padle v ceni

Belgrad, 15. avg. — V Kraljevu v Srbiji je bila včeraj običajna vsakoletna slavnost srbskih ciganov in pri tej slavnosti je bila tudi javna dražba za ciganske neveste — toda letošnje cene za ciganke so bile jako nizke. Najvišja cena za najlepšo nevesto, živahnega brunetko, je bila \$6,40, dočim so bile druge neveste oddane po štiri in tri dolarje.

Naciji se mačujejo nad sodniki v Avstriji

Dunaj, 15. avg. — Pet avstrijskih sodnikov, ki so za časa neodvisnosti Avstrije obsodili več hitlerjancev v zapor, je bilo zadnje dni odstavljenih in izgubili so pravico do pokojnine.

Železniška nesreča v Mehiki; pet ubitih

Mexico City, 15. avg. — Pet potnikov se je ubilo, trinajst pa je bilo ranjenih v koliziji dveh vlakov v bližini glavnega mesta Mehike.

Čas za delavsko čiščenje. (Narisal Jerger.)

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE
POSPORSKE ZEDNICE
Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Subscription rates: for the United States (except Chicago)
and Canada \$2.00 per year, Chicago and Ohio \$2.50 per year,
foreign countries \$3.00 per year.

Fašisti v denarnih škripcih

Ekonomske razmere v nacijski Nemčiji so že
dolgo na psu in postajajo vedno slabše. Gospodarske težave v Nemčiji se množijo dneвно
in finančni polom — kateremu lahko sledi socialnopolitični izbruh — je mogoč. Vse to je
jasno iz zanesljivih poročil, ki prihajajo v
New York iz raznih evropskih virov.

Hitlerjeva vlada strogo kontrolira berlinsko
borzo, kakor vse drugo, v zvezi temu je bila
pred nekaj dnevi huda panika na tej borzi, ki
je pomela še z onimi ekonomskimi vrednotami
kolikor jih še ekstazira v Nemčiji. Panika
je dokaz, da niti stroga nacijska kontrola ne
more preprečiti borznih krčev in polomov, ki
so stalna gospodarska bolezen v demokratično
kapitalističnih deželah.

Hitler ima na čelu državnih financ znanega
ekonomskega "čarovnika" dr. Hjalmarja
Schachta, ki je bil dolgo let glava nemške
državne banke. Nacijski diktator je mislil, da
mu bo ta človek z bogatimi izkušnjami delal
čudeže, ampak dr. Schacht je izurjen kapitalistični
ekonom, ne pa ekonom nacijskega gospodarstva,
ki postavlja vsako doslej znano ekonomijo
na glavo.

Mnogi pošteni radikalci menijo, da je fašizem —
kapitalizem najsurovejše oblike, ampak to
sodbo bo treba revidirati. Nemški fašizem
je veliko prej državni kapitalizem kot pa kakšen
privatni kapitalizem, kakršen je poznan
v Angliji, Franciji in Ameriki. Nemški kapitalisti
so danes v službi države, to je Hitlerjeve
diktature; delati morajo najprej za državo in
če se kateri upre, je po njem, kakor po
upornem delavcu. In ves svet že ve, kaj so nacija
naredili z židovskimi kapitalisti v Nemčiji in
Avstriji.

Nemčija danes ne proizvaja dovolj, kar
potrebuje za vsakdanje potrebe, zato mora
uvajati blago od zunaj. Uvoz pa zelo prekaša
izvoz in deficit v trgovinski bilanci, ki je na
zunaj umetno prikrit, je kolosalen. Hitler je
umetno odpravil brezposelnost s tem, da je vse
brezposelne delavce uposil v municijski industriji.
Na tisoče nemških podjetnikov je prisiljenih
obratovati za vlado z izdelavanjem vojaških
potrebščin, toda vlada jim ne plačuje v
gotovini, temveč v dolžnicah, ki nimajo nobene
vrednosti zunaj Nemčije. S čim pa podjetniki
plačujejo delavce? Tudi s papirjem, ki so ga
trgujejo spet prisiljeni vzeti za živež in drugo
blago. Na ta način vsa Nemčija živi od kredita
vlade — v resnici je na bankrotu do dna. Edino
bogastvo, ki ga nacijska Nemčija proizvaja,
je — orožje in strelivo, ampak orožje in
strelivo je slab kapital. Dolgo ne more iti
tako.

V Italiji ni v bistvu nič bolje. Mussolini
nastopa kot zvit administrator, toda njegove
pustolovščine v Abesiniji in Španiji so povzročile
Italiji strahovite izdatke. Italija ima tudi
trgovinski deficit, ki ga skrbno prikriva, med
tem pa morajo Italijani, ki so doma, doprinesiti
silne žrtve v pomanjkanju za — slavo
novega rimskega imperija. Tudi oni ne bodo
mogli dolgo prenašati tega in enkrat bo moralo
grdo zagrmeti v fašistični državi. Mussolini
upa, da bo Anglijo potegnil za veliko
posojilo; morda se mu posreči, ampak angleška
vlada obrača, angleški bankirji pa obrnejo...

Japonski militaristi so tudi silno zavozili s
svojo vojaško pustolovščino na Kitajskem.
Japonska država je revna na bazičnem kapitalu,
na surovinah, in mora ogromen del svojih
potrebščin kupovati na tujem. Vojska na Kitajskem
pa uničuje njen kredit v tujini bolj in
bolj — in spet je japonsko ljudstvo tista
poglavitna žrtev ki mora stradati za "zmago"
svoje domovine...

Faktično so vsi današnji diktatorji —
izvenzmi Stalina — spravili svoje dežele na
kant. Fašistični diktatorji, ki operirajo z državnim
kapitalizmom, imajo z gospodarskega stališča
samo dva izhoda: vojna ali polom... Vojna
pa bo na koncu vseh koncev tudi polom —
torej ni nobenega upanja za fašistične diktatorje.
Edina tolažba, ki jo trenutno dajejo svojemu
zaslužjenemu ljudstvu, je velikanški —
bluff. Vse diktature žive od bluffa...

Ce bi bile demokratične velesile pametne, bi
hitro zadavile vse diktatorje brezskake vojne:
odpovedale bi jim kredit in pretrgale z njimi
vse gospodarske stike!

Glasovi iz naselbin

Politična akcija in piknik

Detroit. — Pred nami so
pet volitev za senatorje, kongresnike,
gubernere, poslance in druge državne
funkcionarje po vsej ameriki. Ravsa in
kavsa med kandidati in strankami je
že sedaj veliko, čeprav je še nekaj
mesecev do novembrskih volitev. Tega
ravsa in kavsa je posebno polno časopisje,
iz katerega je razvidno, da imamo
dve republikanski in dve demokratični
stranki. Vse križem se pripravajo in
kavsa je razvidno, da imamo dve
republikanski in dve demokratični stranki.
Vse križem se pripravajo in kavsa je
razvidno, da imamo dve republikanski
in dve demokratični stranki. Vse križem
se pripravajo in kavsa je razvidno, da
imamo dve republikanski in dve demokratični
stranki. Vse križem se pripravajo in
kavsa je razvidno, da imamo dve
republikanski in dve demokratični stranki.

Človek se je povzpela na površje in
usposobil za gospodarja in prvaka nad
vsem življenjem na zemlji. Vstal je iz
primitivnosti in z delom ustvaril tehniko,
iznajdbe, napredek. Vse to izvira iz
uma človeških možgan. Z mašinerijo je
ustvaril vsega v izobilju za najudobnejše
življenje. Še celo vsega je preveč, živeža
in obleke. Toda kljub temu pa je veliko
pomanjkanje pri onih, ki so vse to
ustvarili. Ali ni nekaj narobe? Ali nismo
tega tudi sami krivi? Ali nam ni mogoče,
namreč delavskemu razredu, odpraviti te
mizerije, če hočemo? Lahko. Toda ne z
vednimi boji med seboj in z osebnimi
mrznjami. Zakaj se med maso vedno
pojavi ljudje, katerih ambicije so, da
razbijajo harmonijo med delavstvom in
zanesajo boj v njih ustanove? Zakaj se
tudi vedno dobijo slabši hrabri boriti
pred fašističnim navalom, katerega vodita
Hitler in Mussolini. Od vsega začetka
tega krvavega boja je bilo špansko
ljudstvo prikrašeno pri vseh potrebščinah.
Proti fašizmu se je postavilo v bran tako
rekoč z golimi rokami. Primanjkovalo
mu je ves čas orožja, vojaške izurjenosti,
medikalnih potrebščin in dalje časa že
tudi živeža. Pomanjkanje je v Španiji
danes veliko, toda kljub temu se
špansko ljudstvo neprestano bori za
obstanek svoje demokracije.

V tem junaškem boju pomagajo
španskim lojalistom na ta ali drugi
način ljudje po vsem svetu. In čim dalje
traja ta borba, toliko večje je pomanjkanje
na lojalistični strani in toliko večja je
potreba zunanje pomoči. Tukaj v New
Yorku je Medikalni biro za pomoč
Špancem prišel z akcijo, da se pošlje iz
Amerike ladja živeža in drugih
potrebščin španskim lojalistom. To pomoč
— konzerve živila, obleke, čevlje, mila
in razne medicinske potrebšchine — je
prišlo zbirati delavstvo po vsej Ameriki.
Relifna ladja odpelje 5000 ton teh
potrebščin v Španijo enkrat v septembru.

Apel za to pomoč so izdale različne
organizacije. Ker med Slovenci tukaj
v New Yorku ni

na organizacija. Pred volitvami
ališimo taborjev lep obljub, katere
delijo "delavski prijatelji" vse križem,
da z njimi zaslepe nezavedno maso.
Masa tem svojim "prijateljem" sledi in
slepo verjame njih obljubam in voli za
svoje največje nasprotnike. Potem pa
sledi razočaranje in kesanje, toda
prepozno.

Sedaj je čas za premišljevanje;
sedaj je čas, da se delavstvo zavzame
svojih interesov, dokler ni prepozno.
Le kadar bo delavska masa to storila,
se bo podala na volišče z razumom.
Ko to storimo, bomo tudi zmorni, da
odpravimo današnjo mizerijo in
izboljšamo položaj za vse. Tak je cilj
in program socialistične stranke. Z
razumom in demokratično akcijo brez
nasilstva.

Da bomo želi večji uspeh pri
širjenju naših idej, pa so nam potrebna
sredstva, ker brez njih ni nič. Vsled
tega klub št. 114 JSZ prireja izlet k
jezeru Lower Strait Lake v nedeljo dne
21. avgusta. Vabljeni so vsi zavedni in
kulturni delavci, da se udeležijo tega
izleta. Imeli bomo različne tekme,
tudi baseball in balcanje. Zmagovalki
dobe nagrade. Vsa, ki se zaveda svoje
gla delavskega položaja in želi boljše
bodočnosti, se bo udeležil tega našega
piknika. Torej na veselo svidenje dne
21. avgusta. Vsi za en cilj in program
in zmago delavskih pravic.

Anton Jurca, 121.

Pomoč za španske lojaliste
Brooklyn, N. Y. — Pred nekaj
tedni je minilo dve leti, odkar se je
špansko ljudstvo pričelo hrabro boriti
pred fašističnim navalom, katerega vodita
Hitler in Mussolini. Od vsega začetka
tega krvavega boja je bilo špansko
ljudstvo prikrašeno pri vseh potrebščinah.
Proti fašizmu se je postavilo v bran tako
rekoč z golimi rokami. Primanjkovalo
mu je ves čas orožja, vojaške izurjenosti,
medikalnih potrebščin in dalje časa že
tudi živeža. Pomanjkanje je v Španiji
danes veliko, toda kljub temu se
špansko ljudstvo neprestano bori za
obstanek svoje demokracije.

V tem junaškem boju pomagajo
španskim lojalistom na ta ali drugi
način ljudje po vsem svetu. In čim dalje
traja ta borba, toliko večje je pomanjkanje
na lojalistični strani in toliko večja je
potreba zunanje pomoči. Tukaj v New
Yorku je Medikalni biro za pomoč
Špancem prišel z akcijo, da se pošlje iz
Amerike ladja živeža in drugih
potrebščin španskim lojalistom. To pomoč
— konzerve živila, obleke, čevlje, mila
in razne medicinske potrebšchine — je
prišlo zbirati delavstvo po vsej Ameriki.
Relifna ladja odpelje 5000 ton teh
potrebščin v Španijo enkrat v septembru.

Apel za to pomoč so izdale različne
organizacije. Ker med Slovenci tukaj
v New Yorku ni

Slika kaže žida, ki moli ob zidu vzdihovanja v Jeruzalemu,
Palestina.

mamo nobenega odbora, sem se
jaz zavzel in pobiram vse prispevke
v blagu, katere hoče kdo odposlati,
toda nima sam časa za to. Denarni
prispevki se naj pošiljajo na Medical
Bureau for Spanish Relief, 381 Fourth
ave., New York City. Kar se tiče
drugih stvari — živeža, obleke,
medikalnih potrebščin itd. — se
lahko pa mene pokliče po telefonu
— Stagg 2-0745 — ali pa pošljite
dopisnico na naslov 67 Schules St.,
Brooklyn, N. Y. Prosim rojake v
okolici, naj se odzovejo temu apelu.

Yerney Coler.

Piknik društva Bled
Milwaukee, Wis. — Kakor vsako
leto, tudi letos društvo Bled št. 19
JPZS priredi svoj piknik, in sicer v
nedeljo 21. avgusta v Kozmutovem
parku (So. 92nd in West Beloit Road).
Vabi se vsa društva, kakor tudi
posameznike iz Milwaukeeja in
okolice, da se udeležijo.

Ker je to zadnji piknik te sezone
v naši naselbini, se je odbor zavzel,
da nam ta dan priredi obilo zabave
in razvedrila. Vršile se bodo razne
tekme in igre, tako da bo za vsakega
dovolj zabave. Vstopnine ni nobene
in potreba bo v vseh ozirih najboljša.
Za plesateljine bo igrala izvrstna
godba.

Frank Potičnik.

O tem in onem iz Sygana
Sygan, Pa. — Posebnega nimam
za poročati iz naše okolice. Nekdaj
je tukaj premogovna industrija še
prilicno obratovala, zdaj pa je napol
mrtva. Kjerkoli rovi še obratujejo, so
razmere mizerne, premogarji pa na
splošno ob steno potisnjeni. Zdaj
je večinoma vse delo opravijo stroji,
ki delavcu pojedo ves zaslužek. So
pa še druge šikane. Kompanije so
prišle na idejo, da 50 let star delavec
ni več sposoben za delo v premogovniku.
Če pa je delavca treba še bolj
stisniti za vrat, tedaj kompanisti
enostavno zapro rova za nedolgo
čas. Ko ga zopet odprejo, potem
imajo bossi zopet priliko, da
postopajo z delavci kakor se jim
poljubi. Toda na vrsto pridejo
samo mladi, katerim pregledajo po
vojaško vse kosti in tudi zobe —
kakor konju mešetariji.

Tak je sedanji družabni sistem —
za delavca vedno slabši. Pa nič zato.
" Bom prihodnje voliti republikance,
ker oni imajo dosti denarja." Take
"možnosti" ališiš med ljudmi, ki
nódejo misliti in katerim glava služi
je za to, da na nji nosijo klubke.
Možgani jim popolnoma nič ne
funkcionirajo, oziroma rakovo. Po
inteligenci se "munketom" niti iz
daleka ne morejo primerjati.

Kar se tiče naših aktivnosti na
društvenem polju, smo precej pridni.
Društva pridno prirejajo piknike,
veselice in slavlja. Prejeli smo
vabila iz različnih krajev. Na
delavski praznik bo v Midwayju
tamkajšnje društvo SNP obhajalo
svoje 30-letnico obstanke. Naše
društvo se bo odzvalo kolikor največ
mogoče. Na 15. oktobra pa naše
društvo Bratstvo št. 6 SNP priredi
svoje običajno jesensko vinsko
trgatev.

V nedeljo dne 11. septembra

Tedenski odmevi

Anton Garden

PO KATERI POTI?—XVIII

Ze večkrat sem v tej razpravi poudaril,
da delavstvo ne more ne v načelu ne v
praksi odrediti demokracije, če hoče
doseči res boljšo in pravičnejšo
človeško družbo. Demokracija po
ne sme biti noben fetiš ali predmet
mukovanja, ker ni nobena abstraktnost,
ampak realnost, ako je kaj vredna. V
resnici ni drugače kakor suma
priljubljenih pravic in človeških
svobodščin za protekiranje posameznika
in skupin pred opresivnimi silami; v
pravica in svobodščinah je vključen
tudi politični sistem, ki omogoča in
garantira ljudstvom izborjanje
vladnih funkcionarjev s parlamentarno
akcijo.

Pod kapitalizmom so te pravice — na
primero organizacije, svobode govora,
zborovanja itd. — seveda zelo omejene.
Delavstvo jih uživa le toliko, kolikor
moči ima, jih izvojuje in obdrži. Nič
več. Proti vladajočemu razredu in
privilegiranim interesom mora biti
stalno v boju, ako neče postati
političen vazal in mezdnj suženj v
pravem pomenu besede, to je popolnoma
brezpraven državljani.

Tudi v Združenih državah je po 150
letih politične demokracije še dosti
krajev, kjer ni delavstvo nobenih
pravic — v nekaterih južnih državah
niti političnih, ker se radi volijo
nega davka sploh ne more posluževati
volilne pravice; brez slednje so v
realnosti tudi mlajoni delavcev, ki
se selijo iz kraja v kraj v kruhom,
ali vsled stradanja.

Često se tudi dogodi, navadno v
stavkah, kapitalistična oblast suspendira
vse demokracije za prizadete delavce.
Z oboroženo silo sodišči jim odvzame
pravico do organizacij, zborovanja in
svobode govora; s zatratje njihov
boja za boljši košek kruha ali
preopresiti ter pomaga delodajalcu
potisniti v novo suženjstvo, voditelje
pa pomeče v je Krvavih Harlanov,
kalifornijskih vigilante županov
Haguejev, razbitih stávk v "male
fjeka" in drugod, Tom Mooneyjev,
Sacco Vanzetijev — na vsem tem je
"demokratična Amerika zelo bogata
skozí vso zgodovino, bo tudi v
bodoče, dokler ne izgine kapitalizem.

Še bolj pa vladajoči razred stiska in
tepi demokracijo v dobah, ko se vsled
ekonomske krize začne tresti temelji
obstoječega sistema v državah,
kjer ima vlado popolnoma v svojih
pesteh, udari po delavstvu in
revolucionarnih elementih z
represivno zakonodajo, s katero
skuša zatreti in razbiti delavsko
gibanje. V času Hooverove
administracije ameriki vlada na
primer tega ni bilo treba storiti,
ker je kapitalizem sam skoraj
popolnoma razbil delavsko gibanje,
in je bil v deželi le disorganiziran,
na lačna in obupana delavska masa.
Nekaj volte so kazali le vojni
veterani, ki so se v velikem
pohodu odpravili v Washington,
kjer jih je Hoover pozdravil z —
zveznim vojštvom.

Tako vidimo, da dobi "demokratična"
država napol fašistični režim, kakor
hitro pride kapitalizem v resne
škripcje. In če je v deželi politična
kriza, kakor je bila na primer v
zadnja leta weimarska Nemčija in
takoj v vojni Italija, tedaj počene
kapitalizem srednjega razreda
pod vodstvom radikalnih demagogov
fašistično revolucijo proti delavskemu
razredu in ustanovi totalitarno
državo.

Totalitarni režim tudi dobi ljudstvo
vsa dežela, kakor hitro se zaplete v
vojno.

Razkrajanje sedanjega sistema vidimo
v vseh straneh. Prinesla ga je svetovna
gospodarska kriza, v kateri se je
znašel kapitalizem po svetovni vojni
in v katero se vedno globlje
pogreza kot posledica svojih
kontradikcij. P življenju se skuša
obdržati, ne z gradnjo socialnih
dobrin in bogastva, marveč z
novimi oboroževanjem in z novimi
vojnami. Vse to fašistično
gospodarstvo seveda še v hitro
prospat, ker oboroževanje in vojna
ne moreta prinesiti nobeni državi
nič drugega kakor popoln bankrot.
Kapitalizem je res udarjen
največjo slepoto.

Toda kljub težki dobi, skozí katero
korak človeštvo, delavski razred
ne sme obupati. Kot nositelj prave
demokracije in graditelj boljšee
človeške družbe, ki bo sionela na
socialne pravičnosti, je poklican,
da se pridno gradi svoje bojeve
organizacije — politične, strokovne
in gospodarske — ter se pravično
pravično na izvršitev svoje
velike zgodovinske naloge: na
socialni preobrat, katerega čas
naša vedno bližje.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete z dne 16. avgusta 1918)

Domače vesti. Iz East Helene, Mont. je
slovenskih fantov prostovoljno
odšlo v ameriško armado.

Delavske vesti. Delavski departement v
Washingtonu javka, da silno
primanjkuje izdelavcev v
glavnih ameriških industrijah.

Svetovna vojna. Nemci se zdaj
umikajo iz Flandrije v Belgiji in
angleške čete so prarile Ancro.

Sovjetska Rusija. Zavezniške
čete prodirajo Rusijo
na severu, z juga in iz
vzhodne Sibirije. Boljševiki
se morajo boriti s pol tuceta
vražniki.

Slika kaže jez ob reki Colorado, 300 milj. nizeje od
Boulderškega jezusa.

Vesela pisarija

France Feriž

Ljudje se razhajajo in vpijejo:
 — Kar naznanite ga; vsi bomo pričali zoper njega!
 In res je občinski sluga Koruza v disciplinski preiskavi zaradi širjenja vznemirljivih vesti.

III.

Večkrat mislim, da bog ni bil neskončno pravičen, ko je delil človeštvu smisel za simpatije in antipatije. Morda tudi, da ljudje pravilno ne razumejo, kadar ta smisel uporabljajo. Najmanj seveda takrat, kadar to uporabljajo za službeno argumentacijo. Takrat je za zdrave možgane jok in škripanje z zobmi.

Maričkina Micika je mojškra. Vsa namazana, parfimirana in nakodrana. Šiva ves dan; v mraku pa se spreha, kajti je zrak zrak in jako potreben za ljudi, ki so stalno po sobah. Zeninov je imela že dosti, toda do oltarja se ji ni posrečilo pripeljati še nobenega.

Postajni načelnik je obolen in leži že tri tedne. Ta čas ga nadomešča neki prometnik z gorenjske proge. Dečko, da mu ga ni para! Ko ga je Micika prvič videla, je rekla:

— Ta pa, ta! — Takega fanta pa še ni bilo v naših krajih! —

In je hodila vsak večer na kolodvor.

— Priden delavec, natančen! Vedno je na postaji; če ne v pisarni ali na peronu, pa žogo brca za magacinom. Pije sploh ne! Oh, to bo mož! Golant in telegant! —

Tako je govorila Micika štirinajst dni.

Mislil, tej stvari se mirno lahko reče simpatija.

Cez štirinajst dni pa je prišla k njemu na obisk žena. S seboj je imela tri otroke in je ostala dva dni. Odslej je Micika takole govorila znanam:

— Ali smo v naših krajih že kaj takega videli! Oženjen dedec, pa se izdaja za fanta in lovi babnice okrog! Fej, sram ga bodi! —

Na kolodvor ne hodi več; tudi frizuro je spreminila.

Mislil, to se imenuje antipatija. So torej primeri, ko se te stvari vrtijo izmenično, druga za drugo. So pa tudi trajne.

Moj prijatelj Kajnič je hodil v ljudsko šolo v Novem mestu pri preč. očetih frančiškanih. Pater Peregrin živega ni mogel videti.

Pozimi, ko jih zaradi visokega snega pride le malo v šolo, so posebno nemirni. Pridejo celo uro prezgodaj in skačejo po klopih, mizi, peči.

Pater Peregrin vstopi in se razjezi:

— Kdor bo še skakal, bo eno uro zaprt! —

Gre. Dečki skačejo še bolj divje. Pater pride nazaj in že pri vratih vpije:

— Aha! Ze spet Kajnič. Eno uro zaprt! —

Dečki skoro soglasno:

— Gospod, saj ga še ni tukaj! —

— To je vseeno, bo pa prišel! —

POČITNICE

Beseda je lepa. Vrtite in grizite jo, kakor hočete; dajte jo za to rojenim profesorjem v usta, žrtvujte jo ljubljanskemu radiu; lepota ostane.

Blagor jim, ki jih uživajo. Toda je uživanje počitnic jako različno. Zato mislim, da je ta beseda gosposka in se ni rodila na deželi. In vendar so prave počitnice samo na deželi.

Med počitnicami in počitnicami je razlika; kakor noč in dan. Jaz in moja žena sva svetel primer in kričec zgled za to trditve.

Po koledarju in razpoloženju vremena je pravi čas za počitniški poklic mesec julij. Če začneš ta mesec s počitnicami, to je, da greš kam ali pa ostaneš, kjer si, in samo prenehaš še s tisto malo dela, se ni treba bat, da te bo kdo upravičeno zmerjal z lenuhom; glavno je, da si iz vrst tistih, ki jako malo delajo, pa se stalno bore za poboljšanje svojega položaja.

Meni so bili dani vsi pogoji: moje razpoloženje, poklic in familijarne razmere. Toda hudobni duh nikoli ne miruje. Poklicali so nas —

baš ko smo zavihali rokave za počitnice in odložili ovratnike. Ne na vojaške vežbe, nego, da ljubemu narodu in dobremu ljudstvu nalozimo nekaj res dobrega in koristnega na njegova ramena in močne grbe in kamorkoli bi se še nudila prilika. Pa da ta posel opravimo takoj, brez obotavljanja, brez premišljevanja ali odlaganja, kajti narod in ljudstvo to željno, željno pričakuje.

Ustrašil sem se vročine. Ženi pa je bilo žal prelepega časa. Dejala je: zdaj greš po božjem svetu, ko pridejo domov vsi otroci, vsi vnuki, pol sorodstva in vsi njihovi prijatelji.

Dolžnost je dolžnost! Vztrajal sem. Vročina pa vedno večja. Nismo več verjeli termometrom. Ko pa so se začeli kriviti celo bajoneti kakor lojve sveče, če jih postaviš preblizu ognja, so uvideli, da ob taki vročini delo ne gre, in sredi največjih uspehov je zadonelo: zapik!

Hitel sem na kolodvor; polno uro pred odhodom vlaka, da bi našel sedež ali vsaj prostor za kovčeg. Zastonj! Tekam iz vagona v vagon, odpiram vrata, kjer jih že niso zaklenili ali celo zavezali. Nekateri pa jih zavarujejo še zanesljivo. To poslednje je jako praktična iznajdba naših narodnih očetov. Dva zavzmeta kupe: eden leže na sedeže, drugi na tla; kot pa postavijo pokončno še kovčeg, ga ogrnuje s površnikom, pokrijejo s klobukom in: — zasedeno! Ta, ki leže na tla, ta je prav za prav golman cele epike. Sezuje čevlje, skrči noge, prekriža jih na kolenih in ko odprete vrata, vidite pred seboj samo strašno veliko nogo, skozi strgano nogavico ogromen palec z velikim nohtom, ki vam grozi kakor prelomljen bajonet.

V tak kupe nihče ne sili.

Končno najdem sedež pri vratih; v kupeju je že bilo pet ljudi: tri ženske, dva moška. Brž, brž!

Dopovedujejo mi nekaj, da je že tudi to mesto zasedeno, toda ne razumem nič. Za kovčeg ni bilo nikjer prostora in ga lepo položim na kolena. Police nad glavami so bile nabite s kovčegi, paketi, punkiji in torbami; prav nad mojo glavo na vrhu pa je kraljeval v mali kleti prijazen kanarček...

Dama na nasprotnem sedežu ga je prijazno božala s svojimi pogledi. Kanarčku se ni hotelo spanja; v zabavo je rušil konoplje in sipal pleve meni za vrat, za spremembo tudi vodo in še kaj.

Dami je bilo to mnogo prijetnejše nego meni. Cez eno uro me vpraša:

— Doklej pa potujete, prosim? —

— Za Rojč! —

— Za Kranjaku Goru! —

Potihoma vzdihnem: na, servus!

Do Broda nič zanimivega. Tu pa so pripeli še en vagon "za nove sardale", kakor je dejal konduktar. Ali je bil strojnik slabo razpoložen ali je bila vzrok noč ali kaj tretjega, ne vem, toda mislili smo, da bo vse konec. S polic je vse strkljalo dol na nas, po glavah, v naročja, kamorkoli.

Dama je prestrašeno kriknila:

— Jao mene! Šta je s kanarinkom? —

Vsi drugi pa smo se bolj zanimali za svoje glave in druge ude, kamor je kaj priletelo. Ko smo zlagali nazaj, sem pazljivo štel: imela je šestnajst komadov prtage in kletko s kanarčkom.

Prvo počitniško noč sem preživel večinoma stoječ na hodniku.

Iz Ljubljane dalje z lokalko ista slika. Sobota. Opoldne. Hodniki zadelani s košarami, babe slabe volje. Vagoni razgreti kakor pekel za svečane prilike.

— Kaj se, slodja, plazite tu? —

— Štakora nerodna, saj vidite, da ni prostora! —

— Oprostite, domov grem, samo kufer bi rad nekam položil. —

(Dalje prihodnjik.)

Vklenjene roke

Jože Krivec

Brž, skleni že nekaj, ne bulji samo v tla, kakor bi čakal usmiljenja iz zemlje!" je rekla Tuškovka hlapcu Stefanu, ko je šla od svinjakov mimo hleva.

Stefan je malo privzdignil glavo in zapičil svoje črne oči v njen hrbet. Misli je, da se bo še okrenila, pa je že izgubila za vežnimi vrati. S podvojeno silo je drgnil medene ploščice na konjskem hamotu, da bi se svetile. Kar tjavendan je robato zakiel:

"Prekletelo delo!"

Vrgel je razdrapano cunjico od se ter potegnil po umazanih in skušnjavih lasih z mastno roko, da je kar zdrknila skozi. Zravnal je hrbet in udaril z glavo ob podboje, da je zamolklo zabobnelo.

"Vraga, da bi ne bil videl nikoli tistih suhih kur! Zdaj me

bodo še gonili zaradi tega orožnika kakor morilca. Prekletelo, zakaj sem moral pasti prav jaz v to stvar?"

Se enkrat je tresnil z glavo ob trdi les, kakor bi hotel kaznovati samega sebe. Srce se mu je krčilo od silnega gneva, v prsih ga je tiščalo, da bi kar bruhnil, če bi mogel.

"Da, nekaj bo treba ukreniti!" je sklenil in vstal.

Obesil je počas! hamot na klin pod kapom. Stopil je po dvorišču z rokami v žepih in gledal čez vrt na polje. Večer je legal počas! nad zrele njive žita in njegov vonj je prinašala sapica zgodnjega julijskega večera prav do njega. Le včas se je zateglo čulo s polja pedpedikanje prepelice in v travi se je tu pa tam zaiskrila svetla kresnica.

Stefan je vdihaval vonj zorečega žita in zdelo se mu je, da ga vse to zastruplja. Spomnil se je na dom, na katerega pada prav v tem trenutku koprena mraka, na mater, ki morda sre

na njivo, na kateri ji zori žito. Mogoče prosil, da bi ji ga dal Bog spraviti na varno, da bi imela vsaj kruh. Kdo ve, če ne

misli tudi nanj. Saj ima samo dva otroka: Frančko, ki ji pomaga doma in njega, ki ga je dala za hlapca, ker ga doma ne rabi. Oče je že pred leti umrl, pa saj lahko to krpo zemlje opravljata s Frančko sami.

"Torej, kaj misliš?" ga je prekinila v teh mislih gospodinja.

"Hm!" je pogrknil. Potem je dejal sam pri sebi: "Saj bi tudi sam rad vedel, kaj prav za prav mislim!"

Gospodinja je po daljšem oklevanju odgovorila: "Dosti mislim, pa ne pridem do pravega konca. Tako sem ubit od košnje, da niti misliti ne morem pošteno."

"Nekaj le stori, da ne bom imela te sramote še jaz, kakor da bi bil pri nas stradal. Če si lahko sam kradel kure in jih prodajal, boš lahko tudi sam stuhtal, kaj boš zdaj počel. Pri nas ne boš mogel več ostati, ker tatu nima nihče rad pri hiši."

Stefana je zabolelo, hujše, kot če bi dobil klofuto. Dejala mu je tat. "Kaj pa so potem drugi, ki kradejo velike stvari?" je mrmral.

"No?" je silila vanj.

"Dobro, če je že tako! Bom pa šel še nocoj domov. Delal sem vam menda vedno dobro, kaj? Zaslužil sem si gotovo vse, kar sem dobil."

"Le, da bo stvar rešena! Bolje bo zate in za nas! Vsaj sramote ne bo," je dejala.

Ko je odšla, se je že kesal svojega sklepa. Zdaj naj gre domov? Kaj mu bo vendar rekla mati?

Pozno v noč, ko je rezala svojo pot preko neba že luna in se režala na zemljo, je Stefan pohajkoval po vratnikih med zrelim žitom. Zavitek s čevlji in staro obleko je vrtel v roki, v njem pa je venomer vrtala ista misel: "Ali naj grem domov, ali ne? Kam naj se obrnem."

"Ne! Domov ne pojdem! Uboga mati ne sme ničesar zvediti! Padel sem, pa se bo že vse pozabilo. Dokler se ljudje s svojimi jeziki ne vnesejo, bo že kako. Samo materi pred oči ne smem s to sramoto. Preklete kure! Hudičevi prsti, ki ste segli po njih!"

Pri teh besedah se je do krvavega vgriznil v prste desne roke, da je pogledala topla kri skozi kožo. Sprva so kapljice ostale na prstih, potem so se večale, dokler niso zdrsnile na zemljo. Povešil je roko v onemogli jezi in taval med njivami. Rosa hladne julijske noči je legala na polje.

Dva dni potem sta Stefanova mati in Frančka vstali zelo zgodaj. Hladno jutro se je bočilo v nebo in po vasi je bilo še vse tiho, ko sta odprli vežna vrata. Malo sta zakurila, da je zavrela ržena kava. Dosti časa nista imeli, ker se jima je mudilo na žetev. Rž je bila zrela in opoldne je nista hoteli žeti, ker je takrat pripekalo sonce, da so ob najmanjšem tresljaju letela klena zrna na zemljo.

"Danes bo pa žgalo," je dejala mati, ko sta že šli po vratniku med njivami. Pod pazduho je tlačala dva srpa. V drugi roki pa je nesla vodir s kamnom in malo okisane vode, da bosta brusili srpe. Frančka je stopala za njo in vlekla ročko vode, da bi ne trpeli žeje.

Tedaj je vzplavalo nad obzorje sonce in po travi se je ma-

homa zasvetilo na milijone svetlih, rosnih biserov.

Mati se je pokržala, zamrmrala prošnjo Bogu in zamahnila s srpom. Ostrina je rezala slamo, ki se je z zrelim klasjem na vrhu pripognila na sosednje, še stoječe bilke. Potem je še nekajkrat zamahnila, pobrala že prislono plast slame in jo zavila v snop. Na kolenu ga je stisnila in tesneje zvezala. Klasje je bilo težko, slama še vlažna, zato se je dalo lepo žeti, še lepše vezati.

Pripogibali sta se telesi in mahali, da se je le včas pokazala iznad žitnega morja glava z nazaj zavezano ruto. Sonce se je dvigalo, vročina je naraščala.

"Ne morem več, sleči se moram!" je dejala Frančka in potegnila jopo s sebe.

Tudi mati se je malo zravnala in se ozrla na okrog. Na večih njivah so že bili ljudje. Tam, kjer so imeli več, so moški žito kosili in ženske samo pobirale.

"To bova poželi, potem bi pa prenehali, jaz sem že tako lačna!" je malo pred poldnevom potožila Frančka.

"Malo še potrpi! Saj jaz prav tako nisem sita. Kdo bi pa zapustil kar sredi dopoldneva njivo, se nama bi vendar sosedje smejali," je odgovorila mati in se zravnala.

Po potnem obrazu se je obrisala s prašnim predpasnikom. Stopila je k razgonu in potegnila iz ročke nekaj požirkov mlačne vode.

Ko je nabrusila in hotela žeti naprej, je zagledala postavi dveh orožnikov, ki sta se vlekli na drugi strani sosedove njive. Za trenutek je onemela, kakor bi hotela različneje pogledati, potem pa je tiho dejala:

"Glej, Frančka, po koga le gredo? Še po polju se vlačijo, da vznemirjajo ljudi!"

"Kako se bliskajo bajoneti! Kakor bi bili iz stekla! Mogoče hodijo kar tako!" je odvrnila Frančka.

Gledali sta nekaj časa preko žita, potem pa sta opazili, da sta zavila po njivi proti njima.

"Za božjo voljo! K nama gredo. Jezus! Jezus nama pomagaj!" je tarnala mati.

"Ne tulite zdaj kot bi vam

gorela hiša. Bosta že kaj vprašala," jo je mirila Frančka.

Da bi ne stali in ne pokazali tako še večjega nemira, sta pripognili spet hrbte in želi. Mati je vsak trenutek priglodevala pod pazduho ali pod predpasnikom proti kraju, odkoder sta prihajala orožnika. Na obe je legla neka mučna vznemirjenost. Mati se je kar tresla od napetega pričakovanja.

"Dober dan, mati!" je pozdravil zdajci orožnik.

Obe sta se zravnali. Nobena ni odgovorila.

"Saj ste vi mati Stefanova Pihca, ne?" je vprašal in izvlekel iz torbe malo beležnico.

"Sem!" je odvrnila. Frančka je povesila pogled, ker jo je drugi orožnik neprestano motril in ji ponujal besede, pa jih ni slišala. Poslušala je, kaj je oni spraševal mater.

"Torej služi vaš sin še zdaj pri Tušku?" je nadaljeval.

"Da, še! Saj doma ga ni!" Malo se je mati že ohrabrila, le glas se ji je zelo tresel.

"Pa ga te dni ni bilo nič domov? V službi je namreč dejal, da gre domov. Mogoče se kje doma skriva!"

"Ne, tega ne vem!"

Pri teh besedah je naglo povesila oči, kakor bi jo kdo udaril po glavi.

"Resnico povejte! Mogoče lažete?" je dejal strogo orožnik in pisal nekaj v beležnico.

"Kaj bi lagala? Nisem ga videla! Resnica!" V srcu pa se ji je trgalo, da jo je bilo na vseh koncih. Čemu jo sploh sprašuje stvari! Na koncu pa ji še reče, da laže. Oči so se ji globoko vgrezile. Napela je sleherno mi-

šico na svojem telesu. Po je bila, le moči je imela malo, da bi se zagnala proti njemu, in mu za to žalitev pla mastno za uho. Kako ji reči kaj takega?

"Kaj se je vendar zgodilo v tej jezi spravila iz se?"

Drugi orožnik pa je zgrabil Frančko in jo šel boke, pa je deklet skočilo in ga nahrulilo: "Pustite! Povejte rajši, zakaj hodita naju! Kaj more vendar biti?"

"Ah, nič hudega! Sama sva vprašala zaradi Stefanove slasi so naju."

"Pa res ne lažete?" je krat vprašal orožnik mater in res ni doma?"

"Nisem ga videla. Ali mi povejte, čemu ga iščete ma? Saj služi. Kaj se je lo?"

Zalostna je stala pred vsa majhna, dobra mati, ki prositi za svojega otroka. In la je in slutila, da se je zgodilo, čeprav iz teh dveh ni mogla ničesar spraviti. In jo je vse to, da bi zakričala vso moč: Kaj se je vendar dilo! Zakaj iščete mojega Pa se je obvladala, ko so splavale na ostre in svetle jonete na puškah. Ko jih je dala, kako se svetijo, so pile pred oči vse grozote, kakor jih je pripravoval pokojni mož. Točno je vedela kako bi se zarila svetla v telo in ga razparala.

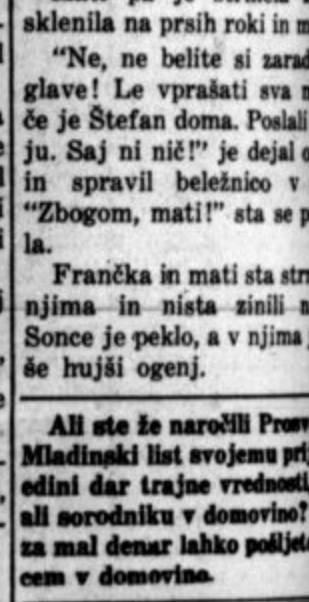
"To mora biti grozna stvar, je dejala glasno, da sta se nika spogledala.

Frančka je priskočila in la solzo, ki se je potočila iz očesa.

Mati pa je strmelala sklenila na prsih roki in moč glave! Le vprašati sva m če je Stefan doma. Poslali ju. Saj ni nič!" je dejal in in spravil beležnico v "Zbogom, mati!" sta se pol la.

Frančka in mati sta strm njima in nista zinili ni Sonce je peklo, a v njima je še hujši ogenj.

All ste že naročili Prosveto Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? Za mal denar lahko pošljete cem v domovino.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 11. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in eno družino k eni članini. List Prosveta stane za vse enako, za člano ali nečlano \$1.50 eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.50 tednik, se jim to prišteje k naročninu. Torej sedaj ni vroška, redni, je list prodaj za člano S.N.P.J. List Prosveta je vaša lastnina gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Če lista Prosveta je:

Za Zdruč. države in Kanado. \$5.00	Za Ciceo in Chicago je.....
1 tednik in..... 4.00	1 tednik in.....
2 tednika in..... 2.50	2 tednika in.....
3 tednike in..... 2.00	3 tednike in.....
4 tednike in..... 1.50	4 tednike in.....
5 tednikov in..... nič	5 tednikov in.....
Za Evropo je..... \$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član S.N.P.J. ali če se preseli poč od družine in bo zahveljal sam svoj list, tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne storite, tedaj mora upravništvo snikati datum za to vsoto naročnika.

PROSVETA, S.N.P.J., 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$.....

1) Ime..... Čl. družina.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini ali slednjim članom moje družine:

2)..... Čl. družina.....

3)..... Čl. družina.....

4)..... Čl. družina.....

5)..... Čl. družina.....

Mesto..... Država.....

Nov naročnik..... Star naročnik.....

Člani kontraktorskega odbora federalnega delavskega departmenta. Od desne proti levi: O. R. Strackbein, Thomas Holland in Robert Campbell.